

pretentie, van alleen-zaligmakende, met haar leer van gewijden en ongewijden levenskring, en haar opvatting over de schepping, over natuur en genade.

Ook niet naar de opvatting van Luther, die de armenzorg aan den staat overliet, en meende, dat politieke en sociale vragen geheel buiten de kerk moesten blijven. Zijn zeggen: „dat behoort op het raadhuis" is bekend. Maar wel, zooals wij in Holland de kerk kennen, met de pretentie: dat ze de stad op den berg, het licht op den kandelaar moet zijn en haar zegenenden verlichtenden invloed op allen moet doen uitgaan, maar toch ook weer de kerk, die apart een eigen terrein inneemt te midden van de vele andere organisaties en instellingen.

De sociale kwestie.

De sociale kwestie, daarvoor versta ik niet het socialisme, zooals er wel eens van wordt gemaakt, ik bedoel er ook niet mee het loonvraagstuk, ik heb ook niet het oog op de sociale wetgeving (die volgens prof. Fabius het geld uit de zakken van den een overbrengt in die der anderen) — neen, ik versta daarvoor wat zoo ongeveer al onze leiders er mee bedoelen. Namelijk:

Het probleem, dat sinds de Fransche revolutie is ontstaan. De groote revolutie van 1789, voorbereid door verkeerde theologische, staatkundige en maatschappelijke begrippen en verhaast door maatschappelijke ellende, heeft nu haar afweiden beginselen doen voortleven, die veel waz hadden van het: „Ben ik mijns broeders hoeder"? Maar die men bestempelde met de schoone namen van „Vrijheid, Gelijheid en Broederschap".

De vrije concurrentie waar bij onzondige menschen misschien goed, maar bracht — toegepast door zondaren — bij de ontwikkeling van machine- wezen en groot bedrijf, en onder een overheid, die naar liberale opvatting, alleen maar de orde moest bewaren en zich niet meer met de maatschappij mocht bemoeien, dan als politieagent en brandweer- man, de jammerlijkste ontwijking van het maatschappelijke samenleven en het socialisme te weeg.

En dit is de sociale kwestie.

Herstel, of wilt ge hervorming van het maatschappelijk leven, is dus m.i. een vraagstuk eerst van theologischen aard — op den bodem aller vragen ligt der wereld zondeschuld —, dan van geestelijk-zedelijke beteekenis — de menschen, welke de samenleving vormen, bestaan uit ziel en lichaam —, heeft ook een rechtkundige zijde — de rechten van den mensch staan immers ook nu nog op het spel —, en een stoffelijken kant — de mensch zal bij brood alleen niet, dus bij brood en nog iets wel leven.

Maar ge wilt het oordeel van den man, die het Social Congres van 1891 opende? Van den grooten, dien we wroomdig en eerbiedig nastren? Hoer:

„Wie van een sociale kwestie spreekt, bedoelt „in den algemeensten zin, dat ernstige twijfel is „gerezen aan de draagbaarheid van het maatschap- „pelijk gebouw, waarin we wonen en dat er dien „tongevolge in de publieke opinie strijd wordt ge- „voerd over de hechte grondslagen, waarop een „doelmatiger maatschappelijk gebouw en dus be- „ter bewoonbaar valt op te trekken."

W. HEIJNS.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Artikel 123 Regeerings-Reglement.

II.

In ons vorig artikel gingen wij de geschiedenis na van art. 123, en eindigden met de vraag: als de regering op grond van dat artikel het indringen op elkanders terreinen verhindert, moeten wij dan niet dankbaar zijn? en is het dan wel verstandig op afschaffen of intrekken aan te sluiten?

Deze vraag klemt, en het gaat niet aan met een breed handgebaar en een beroep op „beginsel" de zending voor wellicht onoverkomelijke moei- lijkheden te plaatsen. Het is natuurlijk waar, dat regeering en zending twee geheel verschillende grootheden zijn, en ieder een eigen terrein bestrijkt; maar evenmin valt te ontkennen, dat beide terreinen elkander gedurig aanraken en soms ten deele dek- ken. De regeering nu stelt zich op het standpunt, dat het nje aangaat, dat twee of meerdere concu- rerende genootschappen op eenzelfde terrein zich vestigen, omdat zulk een strijd afbreuk doet aan het prestige van het christendom, en alzoo ook aan het prestige van de christelijke mogendheid Nederland. Dat kan en mag de regeering niet dul- den, en daarom houdt zij de kampvechters in vaderlijke bezorgdheid van elkander af.

Bovendien denke men zich in den toestand der Inlanders in; heden spreekt een zondeling der Geref. Kerk met hen, morgen komt een Roomsche priester met hen handelen over de alleen zaligmakende kerk, overmorgen komt het Heilsleger met trommel en fluit, en daarna wellicht ook nog de Sabbathist of een andere ket'er. Wat moet zoo'n Inlander van het Christendom denken? Of liever nog, mogen wij hem aan zulk een overval overgeven? Zouden wij willen, dat men met onze kinderen zoo deed? En Inlanders zijn niet meer dan kinderen!

Zulke redeneeringen klemmen, en wij gevoelen neiging hun gelijk te geven, die intrekking van art. 123 fataal achten en onbarmhartig jegens den alsdan onbeschermde Inlander.

Zonder dit alles tegen te spreken, wordt van Geref. zijde dit artikel principieel bestreden. Wij halen daartoe de woorden aan van ds Bakker, die op de Alg. Zend. Conf. 1912 o.m. aldus te- gen de stelling van haren van Boetselaer oppo- neerde: „Aan de overheid wordt in dit art. een recht toegekend en een macht in handen gegeven, die alleen aan Jezus Christus toekomt. Het is een vernedering voor de zending en voor de kerk van Christus, wanneer zij door de overheid, als een soort politie, gecontroleerd wordt. Het is waar, de Protest. kerk ontkent op haar weg Rome en allerlei secten, die niet altijd van goeden wille zijn; maar zij moet dien strijd aandriven; ook die strijd kan medewerken om het geestelijk leven van de inlandsche christenen te verdiepen. Het haat niet op den duur, als men de gemeenten afsluit van invloeden van buiten.

Wij gelooven niet, dat tegen he. hier on-vo-wide beginsel van onze zijde iets valt te zeggen. De Bakker heeft naar waarheid ons principieel be- zwaar alzoo in het licht gesteld. Neen een voor- beeld: Rome werkt op Flores; wij weten, dat door de Roomsche leer de zielen misleid worden, en willen naar de opdracht van Christus daar op Flores de zuivere leer naar Gods Woord uitro- pen; doch dan komt de regeering en zegt: het is u niet geoorloofd; blijft op uw eigen erf, in den loop der historie verkregen; en zoo worden wij belet het zuivere woord der waarheid te verbrei- den! Is dat goed te keuren?

Op deze vraag kan het antwoord niet anders dan ontkennend luiden. Al erkennen wij enerzijds de roeping der overheid voor de rust van het land te waken en voor haar eigen prestige op te komen, en tevens, dat vrijheid hier losbandigheid kan worden, waarvan de Inlander de dupe zal zijn, toch kunnen wij het beginsel naar Gods Woord evenmin prijsgeven. Bij een hotsing moeten wij wel kiezen voor den eisch des Heeren; wij mogen ons ter volbrenging van Gods bevel door niemand de wet laten lezen.

Toch gaat het ook niet aan de genoemde zeer ernstige bezwaren voorbij te zien met de opmer- king: de Heere zal wel zorgen! Middelen en wegen gaan ook hier samen; en als de Gereformeerden overwegend bezwaar hebben tegen art. 123, dan ligt op hen de plicht om een weg aan te wijzen, waarin met handhaving van het rechte beginsel de moeilijkheden zooveel mogelijk worden onder- vangen.

Het komt ons voor, dat hierop niet genoeg de nadruk gelegd is door de voorstanders van in- trekking of wijziging van het bewuste artikel. In 1912 stelde ds Bakker voor, dat de zending al- leen aan de overheid had kennis te geven, dat het naar een bepaald terrein ging, maar dat de overheid niet het recht van weigeren mocht heb- ben. Doch daarmee zijn de uiteengezette bezwaren niet ondervangen. Ook schijnt het anti rev. program van actie hier geen uitweg te welen. Tenminste schrijft „De Standaard" in no. 15237: „Echter, afschaffing van art. 123 R.R. is voor ons niet de hoofdzaak. Hoofdzak is voor ons een andere re- geling, die het smadelijke karakter wegneemt, en indien deze door samenwerking met anderen te verkrijgen is, dan willen wij ons daarmee voor- loopig tevreden stellen." Gij gevoelt het, hier is de politicus aan het woord; het is noodig het artikel zonder meer te schrappen; daarvoor zal geen meerderheid in de Kamer zijn te vinden; laten wij het dus op een accoordje gooien en in samenwerking met n eren trachten te kr'gen wat mogelijk is. Ware het echter mogelijk reeds dade- lijk afschaffing te krijgen, dan moest dit worden gedaan, en van iets anders in de plaats te zetten wordt niet gehandeld.

Op de betoogde gronden zijn wij van oordeel, dat dit niet aangaat. Zonder te beweren, dat wij den steen der wijzen gevonden hebben, willen wij toch wel een gedachte uitspreken, welke wellicht eens kan worden overwogen. Het staat dan vast, dat de regeering geen recht heeft aan een kerk (of genootschap) te weigeren het Evangelie te brengen op een bepaald terrein. En eveneens, dat het moeilijkheden geeft, indien hier de vrije hand wordt gelaten. Zou het dan niet zoo kunnen, dat de overheid de zending laat gaan waarheen zij meent te moeten gaan, doch alleen dien zending- arbeid steunt in schoolen en hospitaaldienst, die het terrein oorspronkelijk bezette? Wil dan een zending zich indringen in eens anders werk, omdat het meent in den weg Gods te zijn, laat ze 't doen; maar zij bedenke, dat overheidssteun haar daar niet zal worden geboden. En waar deze steun wel niet kan worden gemist, zal een zen- ding zich wel tienmaal en nog meerdere malen bedenken, voordat zij buiten haar eigen arbeids- veld gaat. Dan zal zoo ook blijken of het haar waarachtige ernst is met haar „indringen" en of zij het doet alleen omdat God het eischt; want in zulk een geval mag men op den zegen des Heeren zeker staat maken, die niet beschaamt de- genen, die op Hem hopen, en in gehoorzaamheid aan zijn gebod handelen.

Wij gevoelen wel, dat ook deze uitweg zijn be- zwaren heeft, maar een beteren zien wij niet.

Dringe daarom de Anti rev. partij bij den mi- nister aan op een wijziging van art. 123 in dezen geest. En weet zij een nog uilmemender weg, zij geve het te kennen.

J. D. WIELENGA.

Een en Ander van Hier en Daar!

Naar aanleiding van mijn „Revue" zond een broeder uit Utrecht mij een uitvoerig schrijven, waarin hij een schets geeft van den arbeid aldaar. Ik laat hier het voornaamste gedeelte uit z'n schrij- ven volgen:

Daar vindt ge in Wijk II der Geref. Kerk een krachtigen Bond voor Evangelisatie. Het gebouw „Elim", waarin reeds eenige jaren heel veel ar- beid geschiedde, is in den afgeloopen zomer ver- bouwd en uitgebreid, telt thans 3 vriendelijke zalen, die zoo goed als elken dag alse gebruikt worden, voor arbeid onder oud en jong.

De samenkomsten voor volwassenen, die Daa- der, dags en Zondags gehouden worden, worden druk bezocht. 't Is verwonderlijk, hoe aandachtig de steeds grooter wordende schare het gesprokene volgt, waarbij een koorje de medewerking verleent. Bij 't elke week trouw gedaan wordende huisbezoek, bemerken we tot onze blijdschap, dat de men- schen ook het gehoorde overdenken en er over vragen. Daarin vinden dan de bezoek broeders ook levens weder veel „stof", om in volgende samen- komsten te spreken, zoodat we actueel zijn kunnen en mogen, en de menschen ons begrijpen, gaarne hooren en medeleven.

Meer dan één vrucht mochten we hier in Utrecht al zien en dat te midden van 'n buurt die meer- malen „Klein Turkije" werd genoemd.

De stoffelijke nooden worden evenmin vergeten en waar 't kan wordt geholpen.

De straatprediking met het koor is in dienstige buurt ook eveneens in den smaak gevallen. Waren 't in het begin maar „enkele", die kwamen lu- steren, 't werd spoedig meer en 's avonds kwamen de menschen al aanloopen of we er nog niet waren. Daardoor hebben we ook meerdere menschen in onze oudersamenkomsten in de zaal gekregen, menschen, die nu zeggen er haast niet meer buiten te kunnen.

Ja, ze zeggen nog meer. Ze zeggen, dat we 't toch anders doen dan anderen, anders dan 't Leger des Heils b.v. (waarvoor ik persoonlijk intusschen zeer veel waardeering heb); 't Leger des Heils, dat den arbeid juist in die wijk maar heeft op- gegeven. Nog meer zeggen ze en aan die uitspraak mogen we wel eenige waarde hechten: „er zit jst in jullie werk!" en dat uit den mond van den meest ongeloofige.

Meen niet, br. Baas, dat ik hier U wil roemen, neen, enkel maar wij 'k dat oude jaar een beetje mee „hoop-vol-helpen-uitluiden".

'k Zal nu maar niet van al den arbeid vertellen, die er geschiedt in onze Wijk; misschien is daar later gelegenheid voor. Maar 'k moet toch ook nog zeggen, dat Wijk IV in onze stad eveneens reeds eenige jaren bezig is. zij 't dan op bescheidenere wijze, terwijl thans andere wijken zullen gaan aanvangen.

En ten slotte is de mededeeling van zeer veel gewicht, dat alhier opgericht word een Centraal Bureau voor Evangelisatie, uitgaande van ds Geref. Kerk, 't welk, als de Feestdagen achter den rug zijn, het werk over de geheele stad krachtig hoort aan te vatten.

Hartelijk dank ik dezen broeder J. J. v. K. voor zijne bijdrage. Ik heb geenszins de pretentie te willen zijn „het mannetje, dat het alleen weet". Veel liever zou ik zijn „de man, die het „alleen- niet-weet". Dat zou een gunstig teeken zijn van den arbeid in onze kerken. De broeders in Utrecht vinden echter geen onverdeelde instemming bij hun- nen arbeid. Aan een gereformeerden boezem, van vreemde smetten vrij, is de knische klacht onvlo- den: „Die evangelisatie lijkt wel een manie te worden!" Wat zal die broeder gekreund en ge- steund hebben, toen hij las, wat de dominees van Delft hebben uitgehaald. Ik knip, o het is alsof mijn schaar sommigen door vel en vleesch gaat, uit „De Standaard" het volgende berichtje:

Straatprediking.

Zaterdagmiddag werd te Delft vanwege den Evan- gelisatiearbeid der Geref. Kerk aldaar een aanvang gemaakt met de Straatprediking. Ondanks den kouden Noordenwind had de bekendmaking een flinke schare naar de Markt gelokt. Op een groote vrachtauto hadden plaats genomen de beide predikanten De Van Anken en De Hagen en de heer G. Lugthuis. De Hagen opende met een kort woord, waarna De Van Anken de groote schare, die aldoor aan- greide, een boeiende Kerstpredikatie verkondigde. Ook de heer Lugthuis sprak een pakkend woord, Gezongen werden twee verzen van: „Er ruicht langs de wolken" en Psalm 42:1.

Er werd aandachtig geluisterd. Een opmerking hoorden we maken: „Ze moeten wat doen voor hun broodje". De oppervlakkige toeschouwer wist natuurlijk niet, dat niemand onze predikanten dwingt op straat het zaad des Evangelies te strooien. Ja toch wel, ze worden gedrongen..... maar door de Heide van Christus!

Moge ook dit deel van het groote Evangelisatie- werk nog vruchten voortbrengen!

Rare Tijd! Rare Dominees! Delft: grafkelder der predikants „waardigheid".

In ernst: wie had zulks voor eenige jaren kunnen denken? Gereformeerde Predikanten als Straatpredikers! Koren van Gereformeerde jongemannen en jongedames op den kouden Kerstmorgen zingend op straat, zooals o.a. in Amsterdam en Zaandam dit jaar geschiedde! In beide plaatsen zong men de twee Kerstdagen. Koude en duisternis hield hen niet terug. En wat ik van meer dan één hoorde was: „Ik ben er zelf zoo door gezegend." God is bezig groote dingen te doen!

Met Dordrecht sluit ik diemaal mijn overzicht.

Stadszending.

Het voornemen der Geref. Kerk te Dordrecht, om de Stadszending ter hand te nemen, krijgt meer vasten vorm. Een bestuur is benoemd, n.l.: A. Meeldijk, voorz.; N. Roozboom, 2e voorz.; J. Filipse, te secretaris; Mej. B. de Jonge, 2e secretaris; en G. Los, penningmeester. De wijken zijn verdeeld en iedere zuster, lid der vereniging, heeft een naamlijst van de Gemeentelieden ontvangen, die in haar wijk wonen, om jaarlijksche bijdragen of giften te gaan inzamelen voor dit zendingswerk.

Doet het goed, Dordtsche broeders! Gij hebt een grooten naam in onze gereformeerde wereld hoog te houden.

N. B.

De nieuwe Rformatie in Hongarije. *)

Door Gods goedheid is het mij mogelijk geworden in Holland een rondreis te maken en over de gereformeerde kerken in Hongarije lezingen te houden. Ik kwam hoofdzakelijk met medelidmaten van de gereformeerde kerk in aanraking en men vroeg mij, wat heel natuurlijk was, of de Hongaarsche gereformeerde kerk, wat leer, godsdienst, zedelijke werkzaamheden en organisatie betref, geheel gelijk is aan de gereformeerde kerk in Hongarije. Ik kon deze vragen slechts gedeeltelijk met „ja" beantwoorden. Ik kon zeggen, en kan het ook nu met het voiste recht beweren, dat de gereformeerde predikanten in Hongarije nog altijd verplicht zijn het Woord Gods, zooals het in de Heilige Schrift, Oude en Nieuwe Testament geschreven staat, te verkondigen. In de gereformeerde kerken van Hongarije is in de plaats van de tweede Helvetische belijdenis nog geen nieuwe moderne belijdenis gekomen en ook de Heidelbergse Catechismus wordt nog in vele kerken verklaard.

De godsdienstoefening is in de Hongaarsche gereformeerde kerk eenvoudig, haast te eenvoudig. Uit de Heilige Schrift wordt ons de tekst van de predikatie voorgelezen. Ik merk hierbij op, dat sommige gemeenten toch tot regel gemaakt hebben om, behalve den tekst, een gedeelte uit den Bijbel voor te lezen, en dan wordt in de godsdienstoefening ook niet tweemaal, maar driemaal gezongen en wel met groote voorliefde de Psalmen, die dezelfde melodie hebben als de Psalmen in Holland, maar ook liederen. Wat de organisatie betref, kan

*) Prof. Szabo in Budapest beloofde ons zoo nu en dan een artikel te schrijven over de godsdienstige toestanden in Hongarije. We geven hier plaats aan het eerste artikel.

B. W.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XIV.

13. De Kerkelijke Goederen. (Bijblad van De Vereeniging „Christelijke Stemmen". Amsterdam, H. Höveker. 1869.

Aangedreven door den wensch om de rechtstreeksche tusschenkomst van den Staat bij het beheer der goederen van de Hervormde Kerk te doen ophouden, en te dien aanzien aan die Kerkelijke vrijheid te verzekeren als door andere gezinsheden genoten wordt, doch in aanmerking nemende, dat als maatregel van overgang eenige voorbereidende bepalingen behoorden vastgesteld te worden, had de Regeering bij Koninklijk Besluit van den 9den Februari 1866, voor den tijd van drie jaar, een Algemeen Collegie van Toezicht benoemd. Na verloop van drie jaren zou deze interimaire toestand echter vervallen zijn, ontrok de Regeering zich geheel aan het kerkelijk beheer, en kwam het kerkelijk goed vrij en onbelemmerd terug aan de gemeenten.

Doch inplaats van aan het einde van dien termijn af te treden, bleef het College van Toezicht aan, en vervaardigde het 12 October 1868 een Ontwerp van Besluit, met grondbepalingen voor een toekomstige regeling.

Dit ontwerp was opgesteld door Mr W. B. S. Boeles, lid van het Algemeen Collegie. Van zijn hand is ook de klassieke brochure: Scheiding van Kerk en Staat 1868, waarin hij, behalve de voorloopige organisatie, een breedvoerige inleiding en toelichting geeft. Tevens bespreekt hij daar de bezwaren tegen het Ontwerp ingebracht door den Leidschen Hoogleraar J. H. Stufken in zijn: Iets over het Ontwerp. Deze antwoorde daarop weer in een Brief aan Mr Boeles, 1868.

Van orthodoxe zijde werden tegen het ontwerp bedenkingen ingebracht door den Utrechtschen Hoogleraar Mr B. J. L. baron de Geer van

men met recht beweren, dat in Hongarije, hoewel niet zoo democratisch als in de Gereformeerde kerk in Holland, toch nog altijd de steunpilaren van de kerk de kerkelijke gemeenten en de door de gemeenten gekozen Presbyters zijn. Alle andere machten in de kerken zijn slechts uitloeijsels, tenminste in theorie, van de macht der Presbyters, die de synodale medelidmaten en ook de bisschoppen kiezen. Wanneer de gereformeerde-christelijke waarheden volle autoriteit hadden, ware het leven van de enkelingen in de Hongaarsche kerk doorzuiverd met den zuurdeesem van het Evangelie van de vrije genade en de verlossing door Jezus Christus, dan zou men met recht kunnen zeggen, dat de Hongaarsche kerk een zusterkerk van de gereformeerde kerk was. Helaas, kan men dat nog steeds niet zeggen. Maar de geliefde broeders in de Nederlandsche gereformeerde kerk moeten niet buiten beschouwing laten, dat, juist terwijl het nationale ongeloof in de Hongaarsche kerk insluip, ernstige medelidmaten van deze kerk al tientallen van jaren energieke arbeid verrichten om het Woord Gods en de Gereformeerde christelijke positieve waarheden te doen eerbiedigen.

Ik kan niet op alle uitkomsten wijzen, maar 't zal zeker den lezers van „De Rformatie" interesseren, wanneer ik hun opmerkzaamheid vestig op de groote verbetering van de toestanden in de Theologische Hoogeschool.

Veertig jaar geleden waren bijna alle professoren van de vijf Hongaarsche gereformeerde theologische scholen, of radicaal ongeloovig, of, als ze orthodox waren, was hun orthodoxie zoo levensloos, zoo liefdeloos, dat ze zich noch om het tot zich trekken van studenten, noch om de genade van een persoonlijk God, noch om het zielenheil van de leden der kerk, bekommerden. Nu zijn in Boeda-Pest en Papa beslist geloovige professoren, en ook op de andere theologische inrichtingen is het beter geworden. Een van de vijf theologische hogescholen — namelijk die in Koloravas — staat nu onder Roemeensche heerschappij. Op deze hogeschool heeft eerst Prof. Dr. Keckskemeti de positieve waarheden verkondigd en de andere professoren zijn meer en meer de waarheid genaderd. Van de theologische professoren in Boeda-Pest oefent Prof. Dr. Sebestyen niet slechts door lezingen, maar ook door een weekblad, zegenrijken invloed uit.

Natuurlijk zijn vele leerlingen van de geloovige professoren al predikant geworden, die niet alleen in hun eigen gemeente werken, maar ook hun collega's, zoover dat noodig is, probeeren te beïnvloeden, zoodat al vele predikanten, die nog ongeloovig waren, toen ze de theologische inrichting verlieten, nu in echt reformatorisch-christelijke geest werken. Er is immers nu een gerechtvaardigde hoop, dat de Hongaarsche gereformeerde kerk vruchtendragend worden kan, zooveel te meer, omdat deze kerk een vrije kerk is en zij het Evangelie nooit officieel verworpen heeft. Wanneer we dus de Hollandsche broeders om ondersteuning gevraagd hebben, vragen we niet om allerlei ongeloovige beschouwingen of een lakse Avondmaalspraktijk of de tuchtelooheid te bevorderen, maar vragen wij

Jutphaas in twee brochures: Het Beheer der Kerkelijke Goederen en: Ontwerp-Reglement op het Beheer enz.

Maar ook Dr. Kuyper mengde zich in de kwestie. In het Bijblad van De Vereeniging „Christelijke Stemmen", schreef hij een artikel over de Kerkelijke Goederen, gedateerd 10 Januari 1869.

„Geen tijdschrift, dat zich ten taak stelt de publieke meening ten aanzien op kerkelijk gebied te leiden, mag zijn loopbaan in 1869 binnen onze kerk vervolgen, zonder een krachtig woord mede te spreken over het groote vraagstuk, dat voor dit oogenblik elk ander in onze kerk beneerscht, dat der kerkelijke goederen." Zoo begint deze brochure. Na een helder historisch overzicht van den stand der kwestie, komt de schrijver dan op tegen de wijze, waarop het voorstel van het Collegie gedaan is, en tegen het voorstel zelf. De conclusie, waartoe Dr. Kuyper komt is: door het concept te verwerpen, verspelen we niets; door het te aanvaarden, misschien alles.

Voorts was het ook onder leiding van Dr. Kuyper, dat de, op voorstel van den Utrechtschen Kerkerand opgerichte Kerkeradenbond, die bedoelde de houding der kerkeraden tegenover de Doopskwestie te bepalen (zie mijn: De Strijd voor Kerkherstel, blz. 161), maar die ook tot samenwerking van andere belangen diende, op 7 Juli 1869 te Utrecht zijn Algemeene Vergadering van gedelegeerden hield, waar Dr. Kuyper de beradslagingen inleidde met een korte uiteenzetting van den toestand, waarin het vraagstuk der kerkelijke goederen zich op dit oogenblik bevond. Bleek het uit de feiten, dat zeer vele gemeenten, die op zich zelve genomen autonomie van beheer wenschten, zich zwak gevoelden door het ontbreken van elken zedelijke steun en elken onderling hand met andere gemeenten, en daarom de eighen vooralsnog door pressie van hooger hand te zullen bezwijken, vóór alle dingen moest dan het doel dezer vergadering zijn, dien zedelijke steun aan de verstrooide gemeenten te bieden.

Als eerste resolutie werd nu aangenomen de

steun voor den reformatorischen arbeid, die, niet alleen in Boeda-Pest en in vele dorpjes, maar ook in Debreczen, waar men vroeger tientallen van jaren alle echt reformatorisch pogen beslist weerstand geboden had — door vele trouwe zielen verricht wordt.

We zijn er zeker van, dat de genadige God achter dezen reformatorischen arbeid staat. Wanneer dat niet 'tgeval was, dan hadden de oorlog, de revolutie en de Bolschewiki alles weggevoerd.

God wil Hongarije helpen, en omdat de beste werkers in Hongarije uitgeput, verzwakt zijn door allerlei lijden en schrik en droefheid, en op buitengewone moeilijkheden stuiten, moeten de Nederlandsche broeders van de rijk gezegende gereformeerde kerk het als een voorrecht beschouwen aan den reformatorischen arbeid in Hongarije energiek deel te nemen, door in iedere gemeente een sub-comité te vormen, in de kerkelijke vergaderingen voor Hongarije en voor de lijdende Hongaarsche reformatoren te bidden, en voorts niet slechts door gaven in te zamelen, maar ook door het oefenen van allerlei geestelijken invloed, ons te steunen.

Wanneer de Nederlandsche broeders dat doen zullen, in den zin van Gal 6:9-10, dan zullen ze ook „zeggen zonder ophouden oogsten."

Dr A. SZABO.

predikant van de gereformeerde kerk in Boeda-Pest, Horthy ut, 53.

LITERATUUR EN KUNST.

Nog eens: Wijziging van het Kerkgezag.

Op tonen van gelijken duur kan rhythmisch worden gezongen, terwijl omgekeerd bij ver doorgevoerde maatversteening het „levende" rythme zoek kan wezen. Hieruit volgt, dat bij wijziging van ons kerkgezag, in hoofdzaak gelet wordt op de maatversteening.

Bij de algemeene opvatting van „rhythmisch zingen" sluit zich het nauw aan de definitie van Hugo Riemann in zijn muzieklexicon, waar hij onder rythme „in engeren zin" verstaat: „de onderscheiding van tonen van verschillenden duur in het door tempo en maat bepaalde metrische verloop, een onderscheiding waardoor een oneindige menigte van afzonderlijke effecten tot eenvoudige beginselen wordt herleid."

Of er na eventuele verandering dan nog, of dan eerst, rythme zal zijn in den zang, het rijke rythme dat woorden tot poëzie en tonen tot muziek maakt, zal niet afhangen van die verandering, hoewel deze hierop wel invloed kan hebben.

Waar ik heb getracht aan te toonen, dat de gangbare uitdrukking „rhythmisch zingen" een pleonasme is voor wie rythme in zijn rijkste muzikale betekenis kent, zoodat voor hem werkelijk zingen altijd rhythmisch is, terwijl op diezelfde woorden, door wie daarin niet meer voelt dan een verder doorgevoerde of alleen een andere versteening van

verklaring, dat door het besluit van het Algemeen Collegie van Toezicht, dd. 12 October 1868, het recht der vaderlandsche gemeenten, naar bij Koninklijk Besluit van 9 Februari 1866 overgelaten en mitsdien erkend, werd verkort.

Aan prof. de Geer van Jutphaas werd hulde gebracht voor de energieke wijze, waarop hij dusver reeds en in geschrift en door particuliere correspondentie „de zaak der doleerende gemeenten" had gestemd. Genoemde Hoogleraar werd dan ook mede in het leidend Comité gekozen, terwijl men voorts de aandacht vestigde op den man, dien men in een zoo gewichtige zaak niet voorbij kon noch wilde gaan. Zonder Mr Groen van Prinsterer ontbrak aan dit comité zijn natuurlijk hoofd. Zie het Verslag van de vergadering te Utrecht in het Kerkelijk Weekblad, 1869, nr 4; ook opgenomen in: Stemmen voor Waarheid en Vrede, 1869, blz. 920 vv.

Te Leiden werd het vrij beheer bepleit door Prof. Dr A. Rutgers in zijn brochure: Het Beheer der kerkelijke goederen enz., 1869. Te 's Gravenhage door Groen van Prinsterer in een adres Aan de Stemgerechtigden der Ned. Herv. Gemeente, 1869. Te Sneek ontstond er een strijd over het vrij beheer, waarin ook Dr Kuyper betrokken werd, en in verband waarmee nog een brochure van zijn hand verscheen, die we later zullen bespreken.

In Confidentie, 1873, (blz. 19) kon Dr Kuyper met voldoening constateeren: „Weerstand ik in „de kerkelijke goederen" het algemeen Collegie van Toezicht, beweerde, dat zijn spel met het Voorloopig Besluit onverdedigbaar was voor het recht: — en kan onrecht, en rechtbank en hof, en wat meer zegt, het Algemeen Collegie zelf door zijn tweede circulaire, hebben al te gader mijn stelling beaamd."

Zie voorts over deze kwestie: Vos, Groen van Prinsterer, II, blz. 321 vv., en Het Keerpunt, blz. 35 vv. Ook de handboeken van Reijma en Knappert.

het n
gedru
voorg
Als
I.
II.
III.
Om
geheel
onbes
te zet
Vos
neel
1.
2e.
bepaa
en tot
voore
Met
het g
thode
we m
van
Pra
proeft
in de
monter
ander
ia.
wijzen
gigen
Het
tijd be
gogisch
bij ho
Een
Geze
gerust
dwonge
niet zi
lag en
met m
nog m
zelf me
zonder
manier
schen
rhythm
en vas
leven.
Daar
zijn v
den oo
woorden
2e. B
gekoze
breken
echter
spronke
van de
bejimg
muzikal
bovenge
lijke w
3e. C
dat een
alle v
psalmer
sing is
verzen
deel. P
vers me
te doen
4e. N
oorspro
dat voe
Hoe on
gewoner
woorden
om hist
en op
allang v
oefening
Hierbi
het oors
de oude
consequ
kelijke
ruttig, n
en er g
absoluut
in de k
5e. „E
moet oo
oog wor
verstand
rakter v
het niet
men var
gezongen
ongetwif
to zinge
sterk is
inhoud
we een, p
lijk in s